

Simplicissimus Budapestje

BEVEZETÉS A KORSZERŰ SZNOB- ÉS HEDONIZMUSBA, VALAMINT AZ ALKALMAZOTT EMBERLESÉS TUDOMÁNYÁBA

A város legjobb gyerekkönyvtára egykor és most

Legjobb barátja egyszer megkérte Simplicissimust, ugyan idézné már fel, mi-
ben ragadható meg gyermekkorának a „haladás” iránti vonzalma. Simplicissimus mélyen elgondolkodott a dolgon, és azzal próbálta maga előtt is mentgetni magát, hogy ő voltaképpen inkább a „modernizmus” iránt lelkesedett. Barátja néhány évvel korábban élte át a gyerekkort, szülei nagy kultúrájú „reakciós” művészek voltak, persze, hogy másképp látott mindent.

A modernizmust felső tagozatos koromban, amikor már volt véleményem, de még „nem nyílt ki a szemem”: az új Erzsébet híd, a Rákóczi úti árkádosítás (az ún. „ostornyeles” lámpákkal egyetemben) – és a Liszt Ferenc téri gyerekkönyvtár jelentette nekem. Utóbbi a tér egyetlen modern épületében nyílt meg. 1960-ban készült el az épület, a napokban 82 éves korában elhunyt *Virág Csaba* egyik korai műve.

Mennyire szerettem ide járni! Tágas, világos hely volt. Bármit le lehetett venni a polcokról, bele lehetett olvasni a kényelmes asztaloknál. Emlékszem, sokat sündörögtem a „Válogatás a felnőttek irodalmából” feliratú polcnál, de aztán többnyire mégis *Verne* vagy *Dékány András* könyveket vettem ki. Arra is emlékszem, hogy igyekeztem lábujjhegyen járni – elég nagy szigorúság uralkodott, a beszélgetőket hamar lepisszegték. A vezető egy nagydarab, vörös kontyos néni

volt, ha ajánlani kellett valamit, gyakran kijött a pult mögül, kiegészítette a beosztottjai ajánlását.

Akkoriban nem vettem észre, hogy nem gyerekkönyvtár van kiírva, hanem Ifjúsági Könyvtár, méghozzá csinos, a fekete csempékre ragasztott sárga nagybetűkkel. Ennek ragasztója csak a rendszerváltás után engedett el, nyomai ma is szépen kirajzolják az egykori feliratot. Helyette a bejárat feletti üvegre azt írták ki, kezdetleges, öntapadós betűkkel: KÖNYVTÁR. Néhány éve aztán egy zimankós hétvégén valami teljesen új dologra lettem figyelmes. A könyvtár bejárata előtt teljes szélességben, a járdaszinttől mintegy 30 fokban emelkedő, kerítésanyagból készült, vaskeretre feszített fémszerkezet jelent meg. Közepén egy lakattal lezárt, felhajtható rész volt. Ha azt megemelték, akkor szabad lett az út a könyvtárba. Nem telt sok időbe, hogy kitaláljam a célját: itt egy kifejezetten ide tervezett, praktikus hajléktalan-elhárító szerkezettel állok szemben.

A gyerekkönyvtár kiköltöztetése: tragédia vagy józan döntés?

Mint tiszteletbeli blogger, tagja vagyok egy nagyon érdekes levelezőlistának, ahol az egyik résztvevő rendszeresen végigbogarásza a fővárosi közgyűlési előterjesztéseket: a minap a sok irat között egy javaslat is volt, miszerint a Szabó Ervin Könyvtár két fiókját el kívánják költöztetni. Az első reakcióm az ellenkezés volt: ne már!

Az ilyenkor általam alkalmazott teszteljárás mindig az, hogy elgondolom, mi történne egy ugyanilyen esetben mondjuk Amsterdamban. Ha felmerülne, hogy nincs értelme pont a hatalmas forgalmú Leidseplein egyik legértékesebb üzleteliségében továbbra is működtetni ezt a könyvtárat. Biztosan nyilvános vita, közmeghallgatás következne, ahol mérlegelnék a pro és kontra érveket. A közvélemény elé alternatívákat terjesztenének. Marad a könyvtár, de hétvégén is nyitva kell tartania (sohasem értettem, hogy a Központi Könyvtártól eltekintve miért van zárva hétvégén a többi fiók.) Vagy, hogy egy részében legyen kávéház, hogy a szülők kényelmesen várakozhassanak a gyerekekre. Ha pedig mégis a költözés mellett döntenek, akkor világos, hogy a pénz a rendszerben marad, az összeg esetleg egy külső kerületi fiók bővítésére fordul.

Miért gondolom azt, hogy ennek a költözésnek a mozgatórugója nem a ráció, hanem az, hogy valaki kinézte magának a helyet?

Levél egy hűségese olvasótól

Másfél éve levelet kaptam egy hűségese olvasómtól, régi iskolatársamtól, aki azt kérdezte, miért nem említettem a Zeneakadémiáról szóló beszámolómban az új Solti-szobrot. Bevallottam neki, hogy azért, mert nem vettem észre. Szaladtam, megnézni – és nem lettem boldog. Őszintebben: elkeseredtem. Mintha a szoborállítók is rejtegetnék a művet –

túl közel helyezték el egy fához. Este egyszerűen észrevehetetlen.

Kicsit utánaolvastam: volt-e valami speciális a mű születésében? Hát volt... Valamelyik állami szerv, feltehetőleg a Külügyminisztérium, megkereste *Lady Valerie Soltit*, a maestro özvegyét, hogy szobrot állítanának a férjének, egyben elküldték néhány szobrász portfólióját. És *ő Párkányi Raab Pétert* választotta, a Nemzeti Színház melletti szoborpark hat művének realista alkotóját. Kérdés, ez a választás mennyire teljes körű tájékoztatás után történt, illetve hogy a hatóságok elküldték-e az esztergomi Ister-kút, a mátészalkai Wass Albert-szobor, illetve a kaposvári Trianon-emlékmű képeit. Vagy legalább a Nemzeti Színház homlokzati szobrait. Amelyek már nem a bronzalattal biztos kézzel bánó hagyományos szobrászt, hanem egy „magasabbra törő”, a „saját korára reflektálni akaró”, nagyon bizonytalan ízlésű, motívumhalmozó, az erőteljesebb plasztikai gesztusokat nélkülöző szobrászt jellemezzék...

Mielőtt lesújtó véleményemet így világgá kürtöltem volna, kifaggattam egy köztéri szobor-specialista kritikus barátomat, anélkül, hogy elárultam volna saját véleményemet. Ő először kitérő választ adott, hogy milyen jó az elhelyezés, hogy ilyen közel van a fához – hogy kapcsolatban áll vele, szinte összeérnek. Hozzátette még, hogy a könnyed nagyvonalúság hiányzik a szoborból, és a fej „rátétként hat”, meg hogy a nézőben felerősíti a szokatlanul szembeni ösztönös idegenkedést, amit a renha-

gyó – és „kissé torz” – kompozíció lát-tán elsőre érez.

A szerencsétlen Liszt Ferenc tér

A Liszt Ferenc tér szobor szempontból egyébként is katasztrófa sújtotta területnek számít. Az Andrásy út sarkán álló Ady-szobornak stílusát tekintve egyértelműen a Szoborparkban volna a helye. Budapest leghazugabb portrészobra: a zseniális, tabudöntőgető költőt, alkoholfogyasztás- és kölcsönkérés-bajnokot mint fegyelmezett népevért ábrázolja (*Csorba Géza*, 1960). Aztán Liszt halálának évfordulójára ide került a romantikus zongoravirtuóz édeskés, de jól eltalált, lendületes szobra, ezt 2012. június 10-én csaknem elpusztította egy idős platánfa rázuhanó vastag ága. Csak az építészeti körítés tört darabokra, s ezt másfél évig tartott pótolni. (*Marton László*, a szobrász eredetileg az Ady-szobor helyére tervezte alkotását, de ezt a hatóságok nem támogatták.)

Itt van aztán a legnagyobb rejtély. Hogyan került ide minden idők legkevésebé sikerült József Attila szobra? A nagy költőnek tudunkkal csak annyi kapcsolata volt a térhez, hogy szeretett az egykori Japán kávéházba járni... A szoborra eredetileg a Kész a leltár című verset akarták rávénsni, de ez elmaradt (*Gyurcsák Ferenc*, 2006).

És ne feledkezzünk meg *Strobl Alajos* magasán trónoló Liszt-szobráról sem, amely a Zeneakadémia homlokzatán a papi ornátust viselő, idős, bibircsókos zeneköltőt ábrázolja, nyugodt, ülő pózban. Ehhez a szoborhoz nem ér fel – nem csak a szó szoros értelmében – egyik későbbi alkotás sem.

Háromfajta zsánerszobor

A (vélt) rossz minőség osztályozása a rosszmájú budapesti sznobok nagy mulatsága. Mint képzeletbeli egyesületük elnökségi tagja, én is szeretek ilyesmivel foglalkozni... Előrebocsátom, én a kortárs, de érthető és szerethető szobrokat kedvelem, nem a lila fajtaikat. Régebben egyszer már elmélkedtem itt erről: a maiak azok, amelyek mostanság készültek, de ezek közül kortárs mű az, amely elgondolkodtató, amely utal a jelenkor problémáira. A zsánerszobrok ilyen értelemben nem kortárs művek – ha mégis arrafelé próbálkoznak, annak általában rossz vége lesz: modernkedés, motívumhalmozás és hasonló hibák, sőt bűnök. A budapesti zsánerszobrokat a

magam részéről három csoportba szoktam osztani. Mindjárt példákat is hozok fel rájuk. Ezúttal fotókat nem mellékelek. Fókuszáljunk csak a jó példákra.

a) Ártalmatlan (kedves, megmosolyogtató, turistakedvenc).

Pl. Kis királylány (Duna-korzó), Pocakos rendőr (Október 6. utca–Zrínyi utca sarok), Kuttyás lány (Vigadó tér).

b) Erőtlen, karaktertévesztő fajta (egy iskolás is látja, hogy nem hasonlít, pedig szeretne).

Pl. *Batthyány Lajos* (a róla elnevezett téren), Nagy Imre (Vértanúk tere), *Kovács Béla* (A Kossuth tér átépítése miatt feltámadását várja egy raktárban. A hírek szerint valahol a közelben újra felállítják.)

c) Rettenetes fajta (ez munkacím – tudom, ennél kifejezőbb név kell, itt egy sikerületlen ötlethez való téves ragaszkodás, kirívó esetlenség borzolja a kedélyeket).

Pl. *Hofi Géza* (Pesti Broadway, a volt Mikroszkóp Színház előtt), *Kálmán Imre* (Az Operettszínház előtt üldögélő bronzszobor, mellette nyitott laptop!), *Cseh Tamás* (A Gellért téren, elmondhatatlanul bárgyú – itt már maga a szoborállítás gesztusa rettenetes: a nonkonformista bárd hányta az ötlettől.)

A kortárs szobrászat csúcsei Magyarországon

Kifaggattam szoborspecialista ismerősömet az ő kedvenceiről. (Rossz példát nem akart mondani.) Maga is meglepődött. Három emlékmű jutott eszébe.

a) A pesti rakparton sorakozó gazdátlan vascipők (*Pauer Gyula* és *Can Togay* műve, 2005),

b) A katyni mártírok emlékműve Óbudán (*Széri-Varga Géza* és *Széri-Varga Zoltán* műve, 2011),

c) és persze az 1956-os forradalom és szabadságharc központi emlékműve az '56-osok terén (i-ypszilon alkotócsoport: *Emődi-Kiss Tamás*, *György Katalin*, *Horváth Csaba* és *Dósa Papp Tamás* munkája, 2006), Ehhez hozzátenném a 301-es parcella emlékművét (*Jovánovics György*, 1992).

A kortárs szobrászat ügyét érdekes módon két szabadtéri kiállítás lendítette előre a leginkább. Mind a kettőt a Városligeti tavn rendezték. 2000-ben magyar művészek részvételével. Bárcsak biennálévá alakulhatott volna, és mára erről lenne nevezetes Budapest... Talán majd a nagy átépítés után? ●